

TIMOTHY KELLER: GYÜLEKEZET A KÖZPONTBAN EVANGÉLIUMI SZOLGÁLAT A VÁROSBAN¹

LOVAS ANDRÁS

„Szerettük volna megértetni látogatóinkkal, hogy nem annyira a szolgálat konkrét megnyilvánulása a fontos, hanem az út, ahogyan eljutottunk addig a megnyilvánulásig, amit a Redeemerben alkalmaztunk. Nagyon sokat és keményen gondolkodtunk, hogy az evangélium karakterét és jelentését megértsük, és aztán ugyanilyen sokat és keményen, hogy New York városának kultúráját, a velünk élő keresztények és nem keresztények érzékenységét ugyancsak megértsük, valamint hogy feltérképezzük a belváros érzelmi és intellektuális tájképét.” (15)

Timothy Keller „Gyülekezet a központban” című könyve egy történetből született, amit a fenti idézet szemléltet. A magyar kiadásban majdnem 500 oldalas, komoly misszióteológiai elemzéseket ugyanakkor a gyakorlat felé mutató meglátásokat hordozó mű valójában a new-yorki Redeemer Presbiteriánus Gyülekezet születésének, növekedésének és szolgálatának a gyümölcse. A magyar olvasónak különösen is fontos hangsúlyozni, hogy nem a legújabb amerikai sikerreceptet tartják a kezükben, hanem sok éves gyülekezetplántáló és városi szolgálatra történő misszióteológiai reflexiók kiérlelt gyümölcsét.

Milyen típusú könyv a „Gyülekezet a központban”? A szerző hangsúlyozza, hogy egyrészt nem az egyházzal szembe fordított teológiai bibliai tanok újrafogalmazását nyújtja, még ha mélyen teológiai is a mű. Másrészt azonban nem is egy gyülekezetépítési segédlet áll előttünk, konkrét modellt kínálva, gyakorlati megoldásokat felvonultatva, amely könyvek igen népszerűek. A tanítás és a gyakorlat (azaz „a szolgálat konkrét megnyilvánulása”) között van egy köztes tér, a köztes elem, amit Keller teológiai szemléletnek nevez. A teológiai szemlélet annak kialakítása és megfogalmazása, hogy a teológiai-bibliai igazságainkat, hogyan fogalmazzuk meg, hogyan gondoljuk át egy konkrét időben, egy konkrét helyen. Ez az átgondolás az, amely azután kulturálisan releváns, vagy más szóval olyan kontextuális szolgálati gyakorlatot szülhet, amely a gyümölcsöző szolgálathoz elengedhetetlen.

A könyv – egyébként angol nyelven is – kicsit idegenül hangzó címe ennek a teológiai szemléletnek a megnevezése. Jelentése több szinten is értendő. Először is, mert az evangélium áll a szolgálat középpontjában. Másodsorban, „a közép az egyensúly helye”. (22) Az olvasó találkozni fog azzal, ahogy a szerző számos kérdésben próbálja megragadni az egyensúlyt, pl. az evangélium szóval és tettekkel végzett szolgálata, a kultúra kritikája és megerősítése, vagy éppen az egyház intézményes és mozgalmi dimenziója között. Harmadsorban, a teológiai szemlélet elsősorban a nagyvárosok illetve a kulturális központok kontextusában formálódott. Végül, „a teológiai szemlélet a szolgálat centruma”, ami azt jelenti, hogy a teológiai szemlélet középen áll a tanbeli alapok és a szolgálati gyakorlat között. Ezt a szemléletet, a közép gondolatának megfelelően, három nagy témában három tengely mentén gondolkozva mutatja be Keller.

¹ Timothy Keller (2019) : Gyülekezet a központban. Evangéliumi szolgálat a városban. Harmat Kiadó – Kálvin Kiadó – Luther Kiadó, 528. o.

Evangélium

Keller visszatérő gondolata, hogy az evangélium a harmadik út; azaz az evangéliumot (és az evangéliumi köré szerveződő szolgálatot) meg kell különböztetni mind a vallástalanságtól (vagy relativizmustól/ szabadosságtól), mind a vallásosságtól (azaz a törvénykezéstől, a moralizmustól). Ami látszólag magától értetődő, az részleteiben megvizsgálva közel sem az. Talán éppen ezért találtam az „Evangéliumi teológia” alcím alatt írt fejezetek után különösen is fontosnak az „Evangéliumi megújulás” alatt írtakat. Martyn Lloyd-Jones kategóriáit használva a halott ortodoxia és a heterodoxia ismertetése nem pusztán teológiai tanítás marad, hanem mindvégig – Keller biblikus nyelvezetét használva – a szívhez kötött. Az evangélium egyéneket és közösségeket megújító ereje az élő ortodoxiát munkálja, amikor az igaz tan (és itt Keller a klasszikus reformatori hit általi megigazulást helyezi a középpontba) egybekapcsolódik a szívbeli tapasztalattal. Amikor a Lélek e megelevenítő munkája egy egész közösség számára egy időben adatik, rendkívüli erővel, ébredés történik. A sorokon átsüt Keller imádságos szíve, amely kéri és várja a Lélek rendkívüli munkáját köztünk. „Az evangéliumi megújulás előmozdítása” c. fejezet a figyelmünket a lelki ébredés iránti vágyra irányítja. Keller megpróbál kereteket adni ahhoz, ami végső értelemben mindig a szuverén Isten munkája marad. Az imádság, az ébredésre felnyíló igehirdetés mind-mind eszköz, ami lehet a megújulást hozó Lélek eszköze, de semmiképpen sem garantálja azt.

Város

Keller úgy érvel, hogy a gyümölcsöző szolgálat feltétele az igaz tan, a folyamatos evangéliumi megújulás és egy kontextualizált szolgálati modell. A könyv második nagy részének címe a város, misszióteológiai témája pedig a kontextualizáció. A város (vagy kultúra) tengely két szélső pontja a kultúrához való alkalmazkodás teljes hiánya, a kizárólagosan szembenálló attitűd, valamint a túlzott igazodás, a mindent elfogadás hozzáállása.

Keller részletes és kiegyensúlyozott áttekintést ad a kontextualizációról. Célja bemutatni, hogy a Lesslie Newbiggin által irrelevanciának és szinkretizmusnak nevezett két út között hogyan találja meg a keresztyén gyülekezet a hűséges, evangéliumi kontextualizáció keskeny útját. Azonban nemcsak elméletileg dolgozza ki a kérdést, hanem bibliai mintákat követve bemutatja, egészen gyakorlati lépésekre bontja le a kontextualizáció munkáját. Ezzel egyrészt rámutat arra, hogyan kontextualizálta szolgálatát például Pál apostol, másrészt összeköti azt az evangélium természetével. Amennyiben az evangélium egyik megfogalmazása az üdvtörténeti vagy narratív megközelítés, és annak első fejezete a teremtés, a kontextualizáció alapja lesz, hogy minden kultúra egyazon időben hordoz teremtésbeli jót, valamint bűn által való torzulást. A kontextualizáció gyakorlatában ugyanolyan fontos a teremtésbeli jó megerősítése, amely kapcsolópontot jelent az evangélium és a nem keresztyén hallgatók között, mint a bűnös és bálványimádó elemek bibliai kritikája.

Mozgalom

Különösen érdekesnek tartom, hogy ott, ahol egy missziológiai mű az egyház címet adná (evangélium, kultúra, egyház a klasszikus missziológiai megközelítés), Keller a „mozgalom” fő cím alá rendezi ekkleziológiai mondanivalóját. Mert „mozgalom” alatt valóban az egyházzól, a gyülekezettről és annak szolgálatáról lesz szó.

A szerző először részletes áttekintést ad az ún. „missziói gyülekezet” vitáról, kezdve a fogalom megjelenésétől az Egyházak Világtanácsában, bemutatva amint Lesslie Newbiggin és David Bosch munkássága a kezdetben igen szekuláris felfogást tükröző modellt evangéliumi alapokra helyezte, ugyanakkor áttekintve az elmúlt két évtized fejleményeit és kísértéseit is. Miután „pozicionálta” a missziói gyülekezetet, annak „szolgálati frontjait” tekinti át.

Keller négy szolgálati frontot nevez meg (383):

1. Az embereket Istenhez kapcsolni (az evangélizáció és istentisztelet révén)
2. Az embereket egymáshoz kapcsolni (a közösség és tanítványság révén)
3. Az embereket a városhoz kapcsolni (az irgalmasság és igazságosság révén)
4. Az embereket a kultúrához kapcsolni (a hit és hivatás integrációjával)

A missziói gyülekezet szolgálati frontjai mind érthetőek és átjárhatók a nem keresztények számára. Ezeknek számos egészen konkrét, gyakorlati példáját hozza, amelyek hazánkban is hasznos meglátásokkal szolgálnak.

A missziói gyülekezetet a mozgalom tengelyen a „strukturált intézményi szervezet – hagyomány és tekintély”, valamint az „amorf élő szervezet – együttműködés és egység” végpontok közé helyezi. A középtől egy kicsit a mozgalom oldal felé húz, mert elengedhetetlennek tartja, hogy az ún mozgalomdinamika jelen legyen a helyi gyülekezetben. Az ellenállhatatlan erejű látás, az ebből fakadó áldozatos elköteleződés, a másokkal kész nagyvonalú és rugalmas együttműködés, valamint az új ötletek és vezetők spontán megjelenése mind-mind a mozgalom jegyei. A könyv befejező része a mozgalmi jellegű együttműködésnek két kívánatos következményére fut ki, amelyek az evangélium egy városban való terjedésének döntő tényezői: a természetes (azaz folyamatos és magától értetődő) gyülekezetplántálás, és a városi evangéliumi ökoszisztéma, amely számos gyülekezet és szolgálat, intézmény együttműködése a misszió érdekében.

Konklúzió

A „Gyülekezet a központban” meggyőződésem szerint igen hasznos és releváns mű, amely akkor is érdekesítő a számunkra, ha Magyarországon nincsenek igazi nagyvárosok. Ugyanakkor, mivel a városi kultúra meghatározó a kisvárosi, sőt, vidéki lakosság életében (különösen igaz ez a fiatal nemzedékre), Keller teológiai szemlélete segíthet lelkipásztorokat és gyülekezetvezetőket abban, milyen kérdések mentén szükséges újragondolniuk szolgálatukat. Teszi mindezt egyrészt a klasszikus reformátori teológiához való hűséggel, ugyanakkor az evangéliumban való teljes bizalomra való meghívással. Bizonyos részei talán túlzottan is részletesek és nehezen érthetőek, máshol több munkára van szükség, hogy a magyar kontextus sajátosságait átgondoljuk, mindezekkel együtt a komoly és elkötelezett olvasók kincsesbányára lelnek.

Külön öröm, hogy a mozgalomdinamikánál felvetett egység és együttműködés megjelenik abban, hogy a jelen könyvet a Harmat Kiadó, a Kálvin Kiadó és a Luther Kiadó közösen jelentették meg.